

ЗАГЛАДА К.О., асп.

Наук. кер. Мартякова О.В., д.е.н., проф.

Донецький національний технічний університет,

м. Донецьк

ЕВОЛЮЦІЯ ПАРАДИГМИ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Розглянуто існуючі підходи до визначення корпоративної соціальної відповідальності, проаналізовано наукові економічні джерела, завдяки чому сформульовано поняття корпоративної соціальної відповідальності.

Актуальність. В сучасних умовах господарювання відбувається зростання інтересу до корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) не тільки закордонних, а й вітчизняних підприємств. Одним із чинників цього можна назвати глобалізацію; до інших чинників можна віднести бажання підприємств покращити свої позиції на ринку та підвищити свою значущість перед споживачами, владою та працівниками, тобто зробити внесок у свою стабільність.

Концепції КСВ, еволюції поглядів на КСВ були присвячені роботи таких іноземних та вітчизняних вчених-економістів, як: Антошко Т., Баюра Д., Боуен Г., Бломстром Р., Берль А., Гриньова В., Грінвуд В., Девіс К., Керолл А., Краплин Р., МакГір Дж., Мартякова О., Мейсон І., Мінз Г., Перегудов С., Сеті С., Фрідман М., Царик І., Чейт І., Шварц М. та ін. Незважаючи на активне обговорення концепції корпоративної соціальної відповідальності єдність у трактуванні цього питання відсутня.

Мета дослідження. Аналіз існуючих іноземних та вітчизняних підходів до визначення КСВ, її принципів та положень.

Основна частина. Концепція КСВ розвивалася протягом останніх десятиріч. Проте зародки цієї теорії можна побачити набагато раніше. Так, у 1757 році побачила світ праця Адама Сміта [1] «Дослідження про природу та причини багатства народів», де автор виділяє концепцію справедливого розподілу багатства, вартості та прибутку для загального добробуту, які, на його думку, можуть бути досягнуті через 2 принципи: «єдності інтересів» та «гідності праці».

Концепція КСВ в своєму нинішньому вигляді бере початок з твору Боуена «Соціальна відповідальність бізнесмена» [2] 1953 року. Згідно з Боуеном, соціальна відповідальність бізнесмена міститься в «реалізації тієї політики, прийняття таких рішень чи слідування такій лінії поведінки, які могли б бути бажаними з точки зору цілей та цінностей суспільства».

60-70-ті рр. ХХ ст. ознаменувалися рухом за громадянські права та захист навколишнього середовища, що вплинули на суспільні очікування щодо бізнесу. Суспільство очікувало від бізнесу добровільної участі у вирішенні суспільних проблем, незважаючи на те, були вони джерелом проблеми чи ні. Ці очікування були основані на точці зору, що корпорації повинні виходити за рамки своєї економічної та юридичної відповідальності

та брати на себе відповідальність за поліпшення суспільства.

Нарівні з терміном КСВ з'явилося багато інших альтернативних концепцій в академічній літературі, які, здебільшого, якщо не мали на увазі те ж саме поняття, то були дуже до нього близькі. До таких термінів можна віднести «корпоративне громадянство», «корпоративну соціальну сприйнятливість», «корпоративну соціальну діяльність». Навіть для самого поняття КСВ було запропоновано декілька визначень, щоб уточнити форму і зміст цього поняття.

У своїх наукових пошуках Кіт Дейвіс [3] у 1960-му році припустив, що соціальна відповідальність – це «рішення та дії бізнесмена, що хоча б частково виходять за рамки їх економічних та технічних інтересів».

В 1971 році Комітет з економічного розвитку [4] запропонував підхід трьох концентричних кіл для виділення економічних і неекономічних факторів у визначенні поняття соціальної відповідальності: внутрішнє коло – в основі лежать економічні чинники; середнє коло – виконання економічних функцій у відповідності до змін соціальних цінностей та пріоритетів; зовнішнє коло – відповідальність, у відповідності до якої бізнес повинен активно приймати участь у покращенні соціального навколишнього середовища.

Треба зазначити, що концентричні кола перебувають у постійному русі та мають тенденцію розширятися, тобто охоплювати ще більшу площину своєї дії.

Джозеф МакГір [5] у своїй книзі «Бізнес та суспільство» (1963) писав: «Ідея соціальної відповідальності передбачає, що у корпорацій є не тільки економічні та юридичні зобов'язання, але й певна відповідальність перед суспільством, що виходить за рамки цих зобов'язань». Треба також відзначити, що МакГір на перше місце висуває економічну складову.

Згідно з Друкером [6], «головна задача «соціальної відповідальності» бізнесу – акумулювати достатню кількість прибутку, щоб покрити витрати на майбутнє. Якщо ця соціальна відповідальність не виконується, ніякої іншої «соціальної відповідальності» бути не може». Отже, Друкер згоден із МакГіром у тому, що найважливіше значення має економічна складова.

Р. Акерман та Р. Бауер [7] критикували термін «соціальна відповідальність», оскільки само слово «відповідальність», на їх думку, містить у собі забарвлення обов'язку, боргу. Саме тому вони визнали термін «соціальна сприйнятливість» більш підходящим.

Розвивав цю думку і С. Сеті [8]. Він розробив таку класифікацію: соціальні обов'язки; соціальна відповідальність; соціальна сприйнятливість.

У 1991 році А. Керолл [9] запропонував «Піраміду КСВ», що складалася з чотирьох складових: економічної, правової, етичної та філантропічної. В основі лежать дві обов'язкових складових – економічна та правова. Далі Керолл виділяє етичну складову (не обов'язкова, але очікувана). Остання складова – філантропічна – є бажаною, щоб бути «гарним корпоративним громадянином».

Серед вітчизняних вчених-економістів, хто займався питанням КСВ, слід зазначити С. Перегудова [10], який не тільки виділяє окремо поняття корпоративного громадянства, проте ще й зазначає, що КСВ є так званим фундаментом, основою реалізації корпоративного громадянства.

Д. Баюра [11] надає таке визначення КСВ: «термін «КСВ» передбачає положення щодо певних зобов'язань бізнесу не лише у сприятливому сталому розвитку, але й його відповідальність перед працівниками, державою, акціонерами та іншими зацікавленими особами (стейкхолдерами)».

Висновки. Проведене дослідження підтверджує, що, незважаючи на багаторічну історію розвитку корпоративної соціальної відповідальності, на даний момент не існує єдиної точки зору щодо визначення цього терміну. Сутність КСО має динамічний характер та змінюється згідно з потребами підприємств та суспільства взагалі. З огляду на це, можна зробити висновок, що корпоративна соціальна відповідальність – це реалізація політики фірми, виходячи з її економічних інтересів, яка є сприятливою з точки зору цілей та цінностей робітників підприємства та суспільства загалом, реалізація якої не несе в собі шкоду навколишньому середовищу.

Бібліографічний список

1. Adam Smith. *Wealth of Nations* / London edition. – London, 1776.
2. Bowen H.R. *Social responsibilities of the businessman.* / New York: Harper&Row, 1953.
3. Davis K. Can business afford to ignore social responsibilities? / *California Management Review.* –1960. – №2. – P. 70-76.
4. Committee for Economic Development. *Social responsibilities of business corporations* / New York: Committee for Economic Development, 1971.
5. McGuire J.W. *Business and society* / New York: McGraw-Hill, 1963.
6. Drucker P.F. The new meaning of corporate social responsibility / *California Management Review.* – 1984. – №26. – P. 53-63.
7. Ackerman R.W. *Corporate social responsiveness.* / Ackerman R.W., Bauer, R.A. – Reston, VA: Reston, 1976.
8. Sethi S.P. Dimensions of corporate social performance: An analytic framework / *California Management Review.* – 1975. – №17. – P. 58-64.
9. Carroll A.B. The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders / *Business Horizons.* – 1991. – №34. – P.39-48.
10. Перегудов С.П. Корпоративное гражданство: концепции, мировая практика и российские реалии / С.П. Перегудов, И.С. Семенов; Ин-т мировой экономики и междунар. отношений РАН. – М.: Прогресс-Традиция, 2008. - 447 с.
11. Баюра Д.О. Соціальна відповідальність як інструмент удосконалення корпоративного управління в Україні / Д. Баюра // Теоретичні та прикладні питання економіки: збірник наукових праць. Т.1. – К.: ВПЦ «Київський університет». – 2012. – С. 204-210.